

VU Research Portal

Very Young Offenders: Who are at Risk?

Geluk, C.A.M.L.

2014

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Geluk, C. A. M. L. (2014). *Very Young Offenders: Who are at Risk? a two-year follow-up study on the development of offending and related problems*. [PhD-Thesis - Research and graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Nederlandse samenvatting

Zeer jeugdige delinquenten: wie lopen risico?

Een tweejarig vervolgonderzoek naar de ontwikkeling van delinquent gedrag en problemen die daarmee samenhangen.

In Nederland worden jaarlijks 4-5000 kinderen jonger dan twaalf door de politie geregistreerd omdat zij verdacht worden van een strafbaar feit, zogenaamde 12-minners (van der Laan et al., 2008). Delinquent gedrag op jonge leeftijd is een belangrijke risicofactor voor ernstige en blijvende delinquentie later in het leven (Snyder, 2001). Bovendien gaat dergelijk gedrag vaak samen met andere problemen, zoals psychische problemen, middelengebruik, problemen op school en in het gezin (Loeber & Farrington, 2000; Moffitt & Caspi, 2001; Doreleijers et al., 2001; Dembo et al., 2008; van Domburgh et al., 2009a). Daarnaast hebben kinderen die al op jonge leeftijd delinquent gedrag vertonen een verhoogde kans op ondermeer psychiatrische stoornissen, gezondheidsproblemen en werkloosheid in de adolescentie en volwassenheid (Snyder, 2001; Loeber & Farrington, 2001b; Moffitt et al., 2002; Odgers et al., 2007). Het is daarom, zowel gezien hun recidive-risico, alsook vanuit klinisch oogpunt, belangrijk om de ontwikkeling van 12-minners beter te begrijpen.

Echter, lang niet alle 12-minners maken een problematische ontwikkeling door en hebben in dezelfde mate bijkomende problematiek (van Domburgh et al., 2009b; van Domburgh et al., 2011; Cohn et al., 2012). Deze diversiteit aan problemen en in het risico op een negatieve ontwikkeling vormt een uitdaging voor het ontwikkelen van goed beleid ten aanzien van 12-minners, met name ook voor de politiepraktijk. Om passende en effectieve preventie- en interventiemaatregelen te kunnen bieden aan die kinderen die dat het meest nodig hebben, is het van belang meer inzicht te krijgen in de delinquente ontwikkeling van 12-minners, de ontwikkeling van mogelijke problemen die samengaan met delinquent gedrag, en hun samenhang.

Om die redenen is in dit proefschrift de ontwikkeling van 12-minners met betrekking tot delinquent gedrag en bijkomende problemen over twee jaar onderzocht. Specifieke doelstellingen van het proefschrift waren:

- onderzoeken of onder 12-minners subgroepen gevonden kunnen worden, die gekenmerkt worden door specifieke profielen van problemen gerelateerd aan vroeg beginnende delinquentie, en of deze subgroepen verschillen in later delinquent gedrag en slachtofferschap;

- het vóórkomen van psychische problemen en beperkt psychosociaal functioneren onder 12-minners beschrijven, en het onderzoeken van het beloop hiervan over de tijd;
- het verband tussen psychische problemen en de persistentie van delinquent gedrag bij 12-minners onderzoeken.

De ontwikkeling van 12-minners werd onderzocht in een prospectief, longitudinaal onderzoek. Voor dit onderzoek werden kinderen die in de periode 2003-2005 voor het eerst met de politie in aanraking kwamen vanwege het plegen van een delict, en jonger dan 12 jaar waren, geselecteerd uit de lokale politie registratiesystemen in drie politieregio's in Nederland (Rotterdam-Rijnmond, Gelderland-Midden en Utrecht). Een delict werd gedefinieerd als gedrag wat strafbaar zou zijn wanneer gepleegd door iemand van 12 jaar of ouder. De uiteindelijke onderzoeksgroep bestond uit 308 kinderen die tussen 5 en 11 jaar oud waren ten tijde van hun eerste politieregistratie. Kinderen werden gedurende twee jaar na deze eerste registratie gevolgd en jaarlijks werden vragenlijsten en interviews afgenomen bij de kinderen, hun ouders en hun leerkrachten. Voor 76.3% van de kinderen waren volledige gegevens van alle meetmomenten beschikbaar. Deelnemers die niet de gehele follow-up periode gevolgd konden worden verschilden niet van deelnemers die wel aan alle meetmomenten hadden meegewerkt voor wat betreft leeftijd, geslacht, afkomst en sociaal-economische status (SES) van de buurt waarin ze woonden.

In **hoofdstuk 2** is het vóórkomen van subgroepen met specifieke profielen van problemen gerelateerd aan vroeg beginnende delinquentie, in onze groep 12-minners onderzocht. Dit om beter te herkennen welke kinderen zorg nodig hebben en op welke problemen interventie voor deze kinderen gericht zou moeten zijn. Ook werd onderzocht of subgroep-lidmaatschap stabiel bleef na twee jaar follow-up. Drie verschillende subgroepen konden worden geïdentificeerd: een *low problem* groep (40.2%), een *externalizing intermediate problem* groep (39.4%) en een *pervasive high problem* groep (20.4%). De *low problem* groep wordt gekenmerkt door weinig individuele problemen, problemen met leeftijdgenoten of in het gezin. De meeste kinderen in deze subgroep (71.4%) passen, met de weinig problemen die ze hebben of ontwikkelen, na twee jaar nog steeds in deze subgroep. De *externalizing intermediate problem* groep wordt gekenmerkt door overwegend externaliserende problemen in het individuele domein en problemen met leeftijdgenoten, terwijl er relatief weinig opvoedingsproblemen zijn. Voor

bijna de helft van deze kinderen (49.5%) is er twee jaar later in hun problemen dusdanig weinig veranderd dat ze nog steeds in deze subgroep passen. De overige kinderen passen met hun problemen na twee jaar vaker in de *low problem* groep (40.0%) dan in de *pervasive high problem* groep (10.5%). In de *pervasive high problem* groep zijn veel problemen aanwezig, zowel in het individu, met leeftijdgenoten, en in het gezin. De problemen van de kinderen in deze subgroep waren het minst stabiel; na twee jaar waren voor bijna tweederde van de kinderen de problemen zodanig afgenomen dat ze bij één van de minder problematische subgroepen pasten (*externalizing intermediate problem* groep: 45.7%, *low problem* groep: 17.4%).

In **hoofdstuk 3** is onderzocht of de subgroepen die in hoofdstuk 2 zijn beschreven verschillen in de mate van antisociaal gedrag wat kinderen vertonen en van slachtofferschap. Daarnaast is de samenhang tussen deze subgroepen en het samengaan van antisociaal gedrag en slachtofferschap bekeken om de waarde van de subgroepen voor het voorspellen van dergelijke uitkomsten vast te stellen. Zowel de kinderen in de *externalizing intermediate problem* groep als in de *pervasive high problem* groep bleken vaker te recidiveren tijdens de follow-up periode van twee jaar dan kinderen in de *low problem* groep. Kinderen in de *pervasive high problem* groep hadden bovendien meer kans te recidiveren én om slachtoffer te worden in vergelijking met kinderen in de *externalizing intermediate problem* groep.

In **hoofdstuk 4** wordt het vóórkomen van psychische problemen en beperkt psychosociaal functioneren op de drie meetmomenten van het onderzoek beschreven. Het beloop van deze problemen gedurende de onderzoeksperiode van twee jaar werd zowel individueel - als op groepsniveau onderzocht. Bij het eerste meetmoment van het onderzoek werden veel psychische problemen, zowel internaliserend als externaliserend, gevonden: 33.5% van de kinderen bleek één of meer externaliserende problemen te hebben en 17.3% van de kinderen emotionele problemen. Bovendien bleken veel kinderen op psychosociaal gebied minder goed te functioneren en kwamen problemen op school (47.5%) en in relaties met leeftijdgenoten (22.5%) vaak voor, en hadden kinderen vaak ouders met psychische problemen en stress over de opvoeding. Op groepsniveau bleek de aanwezigheid van deze problemen licht te dalen over de tijd. Alleen middelengebruik nam in de loop van de tijd toe in onze groep 12-minners. Op individueel niveau bleken met name psychische problemen, met uitzondering van middelen-

gebruik, stabiel aanwezig te zijn; wanneer kinderen dergelijke problemen bij het eerste meetmoment hadden, bleven deze problemen meestal ook tijdens de rest van het onderzoek aanwezig. Deze individuele stabiliteit verschilde voor de diverse problemen in psychosociaal functioneren.

In **hoofdstuk 5** is de voorspellende waarde van psychische problemen voor persistent delinquent gedrag bij 12-minners onderzocht. Voor een zo goed mogelijke herkenning van die kinderen die risico lopen om langdurig delinquent gedrag te vertonen, is gekeken of de voorspellende waarde van herhaald gemeten (bij het eerste meetmoment en één jaar later) psychische problemen beter is dan de voorspellende waarde van psychische problemen gemeten op één meetmoment. Daarnaast is ook het beloop van delinquent gedrag, zowel gemeten met zelf- en ouder rapportage, als gebaseerd op politieregistraties, gedurende de onderzoeksperiode beschreven. De mate van gerapporteerd delinquent gedrag veranderde nauwelijks tijdens de twee jaar na de eerste politieregistratie, terwijl het aantal politieregistraties aanzienlijk toenam over de tijd. Daarnaast bleek dat hoe ouder kinderen waren ten tijde van hun eerste politieregistratie, hoe vaker zij recidiveerden gedurende de follow-up. Psychische problemen waren voorspellend voor delinquent gedrag; zowel externaliserende problemen zoals gerapporteerd door kinderen zelf en ouders, als internaliserende problemen en problemen met leeftijdgenoten gerapporteerd door ouders bleken voorspellend. De voorspellende waarde verbeterde wanneer informatie over psychische problemen van meerdere meetmomenten werd gebruikt. Met name de mate van psychische problemen gedurende een jaar en niet de ontwikkeling van deze problemen in die periode bleek van belang voor een betere voorspelling.

In **hoofdstuk 6** is specifiek gekeken naar de samenhang tussen symptomen van autisme en delinquent gedrag bij 12-minners. Hiertoe is eerst onderzocht in welke mate autisme symptomen vóórkomen onder 12-minners door dit te vergelijken met de mate van autisme symptomen in een controle groep van kinderen uit de algemene bevolking en in een controle groep van kinderen met een autismespectrumstoornis. Op elk meetmoment in de onderzoeksperiode bleek de mate van autisme symptomen onder 12-minners hoger te zijn dan onder kinderen uit de algemene bevolking, maar lager dan onder kinderen met een autismespectrumstoornis. Deze symptomen waren bovendien voorspellend voor later delinquent gedrag, zelfs wanneer rekening gehouden werd met de aanwezigheid van externaliserende stoornissen.

Deze bevindingen bevestigen de eerder gevonden diversiteit onder 12-minners ten aanzien van hun delinquente ontwikkeling (van Domburgh et al., 2009b) en hebben meer inzicht gegeven in de problemen die samenhangen met het beloop van delinquent gedrag bij deze kinderen. Het feit dat twee van de drie subgroepen (de *pervasive high problem* groep en de *externalizing intermediate problem* groep) kans hebben op voortdurend delinquent gedrag en slachtofferschap, laat zien dat een deel van de 12-minners inderdaad een hoog risico heeft op een problematische ontwikkeling. Echter, bijna de helft van de kinderen had weinig problemen en weinig kans op recidive en slachtofferschap gedurende de onderzoeksperiode (*low problem* groep). Dit betekent dat een eerste politie contact wegens delinquent gedrag ook een incident kan zijn, en niet noodzakelijk het begin van een patroon van langdurig, frequent en ernstig delinquent gedrag. De kans op voortdurend delinquent gedrag en slachtofferschap hangt samen met de mate van problemen die werd gevonden in de subgroepen. Dit ondersteunt eerdere bevindingen die een dosis-respons relatie tussen het aantal risicofactoren en het risico op voortdurende delinquentie suggereren (Stouthamer-Loeber et al., 2004; van Domburgh et al., 2009b). Het is daarnaast ook in overeenstemming met het idee dat een problematische ontwikkeling het gevolg is van de frequentie en accumulatie van problemen in verschillende levensdomeinen in plaats van specifieke problemen (Loeber et al., 2008b). Echter, wanneer rekening wordt gehouden met andere problematische uitkomsten dan delinquent gedrag, zoals slachtofferschap, lijken de subgroepen niet alleen op kwantitatieve wijze van elkaar te verschillen, maar lijken de specifieke probleem-profielen ook samen te hangen met specifieke uitkomsten. Zo maken de problemen in alle levensdomeinen van de *pervasive high problem* groep kinderen in deze groep kwetsbaar voor slachtofferschap. Hun veelheid aan problemen kan bovendien de mogelijkheid om prosociale vaardigheden te ontwikkelen beperken (Moffitt, 1993) en daarmee het risico op sociale uitsluiting en daaruit volgend slachtofferschap verhogen. Dit wordt ondersteund door de hogere mate van problemen in relaties met leeftijdgenoten in deze subgroep ten opzichte van de groep.

In lijn met de bevindingen bij oudere delinquenten en met bekende risicofactoren van vroeg beginnende delinquentie (bijvoorbeeld Fazel et al., 2008; Loeber & Farrington, 2000; Vermeiren et al., 2006; Dembo et al., 2008), werden bij 12-minners veel externaliserende problemen, internaliserende problemen en autistische symptomen gevonden (hoofdstukken 4 en 6). Dergelijke problemen kwamen on-

der 12-minners vaker voor dan bij kinderen in de algemene bevolking (Verhulst et al., 1997; Youth in Mind, 2001; Costello et al., 2003). Bovendien werd een relatief hoge mate van samengaan van problemen en beperkt psychosociaal functioneren gevonden, zoals blijkt uit de veel voorkomende problemen op school, in relaties met leeftijdgenoten en in het gezin (hoofdstuk 2).

Het vaak vóórkomen van externaliserende problemen vonden we zoals verwacht, omdat delinquent gedrag een symptoom van externaliserende gedragsproblemen kan zijn. De hoge mate van internaliserende problemen kan gedeeltelijk worden verklaard door de hoge comorbiditeit van psychiatrische problematiek, en in het bijzonder gedragsstoornissen, bij kinderen (Angold et al., 1999). Daarnaast kunnen internaliserende problemen ook het gevolg zijn van het meemaken van een stressvolle gebeurtenis, zoals een politiecontact en de gevolgen daarvan, of moeilijkheden in het gezin. Gedragsproblemen en delinquentie kunnen bovendien leiden tot sociale uitsluiting wat vervolgens kan leiden tot internaliserende problemen. Een andere mogelijke verklaring voor het vaak samen vóórkomen van problemen zou kunnen zijn dat andere onderliggende problemen zich uiten in externaliserend gedrag. Zo kan beperkt inzicht in sociale situaties of een verminderd inlevingsvermogen, voortkomend uit cognitieve problemen of aan autisme verwante problemen, leiden tot antisociaal gedrag (Howlin, 2004; Mouridsen et al., 2008). Op basis van de huidige bevindingen kunnen echter geen conclusies met betrekking tot causaliteit en richting van het verband tussen de waargenomen problemen onder 12-minners getrokken worden.

Op groepsniveau werd een lichte daling van de gevonden problemen gezien (hoofdstukken 2, 4 en 6). Hiervoor zijn verschillende verklaringen mogelijk. Om te beginnen de opzet van het onderzoek en timing van de meetmomenten. Het eerste meetmoment kort na een stressvolle gebeurtenis als een politiecontact kan een tijdelijke verhoging in de mate van problemen hebben veroorzaakt, terwijl gedurende de follow-up van het onderzoek deelnemers mogelijk hebben willen benadrukken dat het goed met ze ging. Het politiecontact zelf kan daarnaast ouders bewust hebben gemaakt van het gedrag van hun kinderen waardoor het toezicht op de kinderen verbeterd is of ouders hulp gezocht hebben bij jeugdzorg instanties. Bovendien, vanwege de leeftijd van onze onderzoeksgroep, kan de overgang naar de adolescentie geleid hebben tot verandering in de aanwezigheid van problemen gerelateerd aan vroeg beginnende delinquentie. Tijdens de adolescentie, wanneer kinderen meer tijd buitenshuis en uit het zicht van hun ouders

gaan doorbrengen, neemt de invloed van ouders af, terwijl de invloed van leeftijdgenoten toeneemt (Patterson et al., 1989; Boyer, 2006). Voor die kinderen die een patroon van voortdurend delinquent gedrag ontwikkelen, kan een afname van de sociale en emotionele problemen het gevolg zijn van minder sociale uitsluiting doordat zij in de adolescentie een rolmodel worden voor jongeren die laat beginnend en tijdelijk delinquent gedrag laten zien (Moffitt, 1993).

Niet alleen kwamen psychische problemen vaker voor onder 12-minners, ze waren ook voorspellend voor later delinquent gedrag (hoofdstuk 3, 5 en 6). Dit is met name relevant omdat andere bekende risicofactoren voor herhaald delinquent gedrag, zoals delinquent gedrag in het verleden, vaak niet bekend of aanwezig zijn bij deze kinderen. Specifieke psychiatrische symptomen die de laatste tijd in de belangstelling zijn geweest met betrekking tot delinquent gedrag zijn autisme symptomen. Onze bevindingen laten zien dat dergelijke symptomen delinquent gedrag voorspellen onafhankelijk van de aanwezigheid van externaliserende stoornissen. Bepaalde specifieke beperkingen en kenmerken die horen bij autismespectrumstoornissen, zoals beperkt inzicht in sociale situaties, een verminderd inlevingsvermogen en beperkte interesses en gedragingen, kunnen leiden tot problemen met regels en geweld (Howlin, 2004; Woodbury-Smith et al., 2005; Mouridsen et al., 2008). In lijn met de gevonden hoge mate van stabiliteit van psychische problemen, leidt herhaald meten van deze problemen tot een geringe verbetering van hun voorspellende waarde voor delinquent gedrag (hoofdstuk 4). Wanneer op basis van één meetmoment sprake lijkt van de aanwezigheid van psychische problemen kan dit dan ook voldoende reden zijn om direct passende interventie te starten om deze problemen te verminderen. Voor andere voorkomende problemen kan herhaald meten en herbeoordeling wel van belang zijn, gezien de variatie in de aanwezigheid van deze problemen over de tijd op individueel niveau. De aanwezigheid van dergelijke problemen op een bepaald moment betekent dus niet in alle gevallen dat deze ook gedurende lange tijd zullen blijven bestaan. Ook bij minder ernstige psychische problemen kan herhaald meten gedurende een bepaalde tijd informatief zijn om te zien hoe deze problemen zich ontwikkelen en of er op een bepaald moment wel of geen noodzaak is voor behandeling.

Beperkingen

Sterke punten van dit onderzoek zijn de longitudinale opzet met jaarlijkse meetmomenten, de relatief grote onderzoeksgroep van hoog-risico kinderen, gebruik

van informatie van verschillende informanten (kinderen, ouders en leerkrachten) en de focus op diverse problemen die samen kunnen gaan met delinquent gedrag. De bevindingen en conclusies over de ontwikkeling van 12-minners met betrekking tot delinquent gedrag en bijkomende problemen uit dit onderzoek dienen echter gezien te worden in het licht van een aantal beperkingen van het onderzoek. Ten eerste, de follow-up periode van deze studie was relatief kort. Kinderen werden gedurende twee jaar na hun eerste politieregistratie gevolgd en informatie over delinquent gedrag en slachtofferschap uit politieregistratiesystemen was beschikbaar voor een periode van drie jaar na de eerste registratie. Een langere follow-up periode zou een vollediger beeld geven van een mogelijk problematische ontwikkeling bij deze kinderen en individuele – en omgevingsfactoren die hiermee samenhangen. Ten tweede, 12-minners zijn een zeer specifieke groep. Een politiecontact zal niet altijd representatief zijn voor het daadwerkelijke delinquente gedrag van kinderen. Toekomstig onderzoek in andere groepen jonge delinquenten, bijvoorbeeld geïdentificeerd op basis van zelf-gerapporteerd delinquent gedrag, kan meer inzicht geven in de generaliseerbaarheid en externe validiteit van onze bevindingen. Ten derde, ongeveer een kwart van de deelnemers hebben we niet gedurende de hele onderzoeksperiode kunnen volgen. Echter, gezien onze hoog-risico onderzoeksgroep was deze uitval van deelnemers beperkt en er lijkt geen sprake te zijn van selectieve uitval op basis van vergelijking van deelnemers die niet de gehele follow-up periode gevolgd konden worden met deelnemers die wel aan alle meetmomenten hadden meegewerkt. Ook leek er geen sprake van selectie bij kinderen voor wie wel informatie van leerkrachten beschikbaar was ten opzichte van kinderen voor wie geen informatie van leerkrachten beschikbaar was. Ten vierde, ondanks hun relevantie in de ontwikkeling van delinquent gedrag, zijn beschermende factoren die een mogelijk problematische ontwikkeling kunnen voorkomen in dit onderzoek niet onderzocht. In toekomstig onderzoek dienen deze factoren ook meegenomen te worden om nog meer inzicht te krijgen in de ontwikkeling van jonge delinquenten. Ten vijfde, onze groep 12-minners bestond uit zowel jongens als meisjes en uit kinderen van zowel Nederlandse als niet-Nederlandse afkomst. Ondanks aanwijzingen dat problemen die samen kunnen gaan met vroeg beginnend delinquent gedrag kunnen verschillen tussen deze groepen, is gekozen de groep 12-minners als geheel te onderzoeken. In de analyses is, waar mogelijk, gecorrigeerd voor geslacht en afkomst of zijn interacties met

deze factoren bekeken om zo goed mogelijk rekening te houden met mogelijke verschillen tussen deze groepen.

Implicaties en toekomstig onderzoek

Een politiecontact wegens delinquent gedrag biedt een kans om bij kinderen problemen te herkennen waarvoor behandeling nodig is. De zorgwekkende mate van psychische problemen en beperkt psychosociaal functioneren onder 12-minners, en met name de gevonden stabiliteit van psychische problemen, tonen aan dat er grote behoefte is aan adequate diagnostiek en behandeling voor die kinderen die dergelijke problemen ondervinden. Van even groot belang is echter de bevinding dat een grote groep kinderen stabiel weinig problemen of een afname van problemen laat zien. Effectieve herkenning van deze kinderen voor wie hun politiecontact slechts een incident lijkt en niet het begin van voortdurend en frequent antisociaal gedrag is belangrijk om stigmatisering en onnodige interventie te voorkomen. Een bijkomend voordeel van het benutten van een politiecontact om kinderen met problemen te identificeren kan zijn dat gezinnen bereikt kunnen worden die zelf geen hulp zoeken of niet makkelijk de weg naar de hulpverlening vinden. Een juiste aanpak voor hun problemen is niet alleen belangrijk voor het verbeteren van het welbevinden van kinderen, maar kan ook langdurig delinquent gedrag voorkomen gezien de voorspellende waarde die deze problemen hebben voor herhaald delinquent gedrag. Onze bevindingen laten verder zien dat bij diagnostiek en behandeling rekening gehouden moet worden met het vóórkomen van meerdere problemen in verschillende levensdomeinen en symptomen van autisme.

Ondanks dat hier in de afgelopen jaren door de politie, in samenwerking met Buro Jeugdzorg, hard aan gewerkt is, zijn er momenteel nog geen gestandaardiseerde procedures voor vroegtijdige signalering en doorverwijzing van kinderen die risico lopen om te ontsporen, en zijn er regionale verschillen in de samenwerking tussen politie en de jeugdzorg. Bovendien zijn bestaande procedures vooral gericht op het signaleren van risico op recidive. Zorgvuldige screeningprocedures zijn echter nodig en dienen behalve op recidive-risico ook gericht te zijn op psychische problemen en problemen in het psycho-sociaal functioneren. Gezien de diversiteit in de ontwikkeling van delinquent gedrag en mogelijk bijkomende problemen, wijzen onze bevindingen op de noodzaak voor stapsgewijze en herhaalde screening. Idealiter zou dit ondermeer een korte vragenlijst of een interview bevatten om problemen op diverse gebieden in kaart te brengen, zoals bijvoorbeeld

de SDQ of de Early Assessment Risk Lists (EARL-20B en EARL-21G). Kinderen die hoog scoren op dergelijke instrumenten, en waarschijnlijk passen in de gevonden *pervasive high problem* groep, moeten direct worden doorverwezen voor nadere diagnostiek en passende interventie. Internationaal zijn bijvoorbeeld goede resultaten behaald in de aanpak van antisociaal gedrag en gerelateerde problemen bij kinderen met SNAP Under 12 Outreach Project (Koegl et al., 2008). In dit programma worden de EARL-20B en EARL-21G gebruikt om de risico's en de zorgbehoeften van kinderen te bepalen, die vervolgens worden aangepakt met een behandelprogramma wat elementen van cognitieve gedragstherapie, sociale vaardigheidstraining en oudertraining combineert (Koegl et al., 2008). Daarnaast is er een groep 12-minners die tijdelijke en minder ernstige problemen lijkt te ondervinden; de *externalizing intermediate problem* groep. Vanwege de tijdelijke aard van de problemen kan herhaald beoordelen van hun risico's en zorgbehoeften bijdragen aan passende interventies voor deze kinderen. Omdat ze minder problemen hebben en in minder levensdomeinen, en daarnaast vaker ouders met betere opvoedvaardigheden lijken te hebben, zou voor deze kinderen minder intensieve behandeling dan voor de *pervasive high problem* groep effectief kunnen zijn. Voor andere kinderen in deze groep kan het beter zijn om een afwachtend beleid te hanteren.

Om screening en verwijzing onder kinderen die met de politie in aanraking komen mogelijk te maken is goede en volledige registratie van alle incidenten betreffende delictgedrag door kinderen onder de 12 essentieel. Wanneer dit niet of niet correct wordt geregistreerd kunnen problemen worden gemist met als gevolg dat een problematische ontwikkeling pas gezien wordt wanneer het al vergevorderd, en daardoor moeilijker te herstellen is. Meer bewustwording bij de politie van de mogelijke problemen die samen kunnen gaan met delinquent gedrag zou kunnen voorkomen dat potentiële risico's onderschat worden en bij kunnen dragen aan betere registratie. Daarnaast moeten screeningsmethoden en procedures goed gevalideerd worden in toekomstig onderzoek. Hoewel een politiecontact de aanleiding voor een dergelijke screening kan zijn, dient screening door daarvoor gekwalificeerde professionals uitgevoerd te worden, in nauwe samenwerking met de politie.

Om onze bevindingen te bevestigen en onze kennis verder uit te breiden is meer onderzoek nodig naar de gevonden subgroepen met hun specifieke probleem-profielen en uitkomsten, en hun waarde voor de klinische praktijk.

Replicatie en externe validatie van deze subgroepen is nodig om inzicht te krijgen in de generaliseerbaarheid van deze subgroepen voor de bredere populatie van jonge delinquenten. Daarnaast is onderzoek nodig naar de mogelijke oorzaken van de verandering van subgroep-lidmaatschap over de tijd, met specifiek aandacht voor de rol van beschermende factoren hierin. Bovendien dient de ontwikkeling van delinquent gedrag en bijkomende problemen voor deze subgroepen over een langere periode dan twee jaar onderzocht te worden. Omdat onze bevindingen laten zien dat psychische problemen voorspellende waarde hebben voor herhaald delinquent gedrag, is het belangrijk om dit verband verder te onderzoeken. Bijvoorbeeld door beter te kijken naar de rol van impulsief en experimenteer-gedrag zoals gevonden in de *externalizing intermediate* - en *pervasive high problem* subgroepen, of van omgevingsfactoren die kunnen bijdragen aan emotionele problemen. Daarnaast kunnen verminderd begrip van sociale situaties, verminderd inlevingsvermogen, en beperkte interesses en gedragingen, zoals passend bij autismespectrumstoornissen, van belang zijn, ook in relatie tot slachtofferschap. Of vroege interventie voor dergelijke problemen een delinquente ontwikkeling kan voorkomen en tevens het welzijn van kinderen op de lange termijn kan verbeteren moet verder onderzocht worden in interventie-studies.

Alles bij elkaar genomen, dient delinquent gedrag bij kinderen niet gezien te worden als het resultaat van de aanwezigheid van bepaalde risicofactoren, maar veel meer als onderdeel van een multi-probleem profiel. Dit betekent dat screening en interventies niet alleen gericht moeten zijn op het verminderen van het risico op herhaald delinquent gedrag, maar dat een aanpak van de bredere problematiek en het bevorderen van een gezonde ontwikkeling beter zou kunnen zijn.